Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL PRIIT PIKAMÄE
prezentate la 14 iulie 2021 [1]

Cauza C-262/21 PPU

A
împotriva
B

[cerere de decizie preliminară formulată de Korkein oikeus (Curtea Supremă, Finlanda)]

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești – Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 – Domeniul de aplicare material – Noțiunea de «materii civile» – Cerere de protecție internațională a unui părinte în numele copilului minor – Regulamentul (UE) nr. 604/2013 – Decizie de transfer al copilului minor în statul membru responsabil cu examinarea cererii – Cerere de înapoiere – Deplasare sau reținere ilicită a unui copil – Articolul 2 punctul 11 – Calificare – Convenția de la Haga din 1980 – Reședința obișnuită – Act ilicit”

I. Introducere

1. O decizie de transfer al unui copil minor luată în temeiul Regulamentului (UE) nr. 604/2013 [2] ca urmare a unei cereri de protecție internațională depuse în numele său de unul dintre părinți fără acordul celuilalt poate intra în domeniul de aplicare material al Regulamentului (CE) nr. 2201/2003 [3] și, în cazul unui răspuns afirmativ, poate caracteriza o situație de răpire internațională a acestui copil?

2. Aceasta este una dintre problemele pe care le ridică prezenta cauză, a cărei originalitate constă în punerea în legătură a două instrumente juridice ale dreptului Uniunii cu obiect și obiective aparent distincte și cu privire la care Curtea va trebui să se pronunțe pentru prima dată.

[1] Limba originală: franceza.

[2] Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid (JO 2013, L 180, p. 31).

[3] Regulamentul Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (JO 2003, L 338, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 183).

II. Cadrul juridic

A. Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980

3. Articolul 3 din Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, încheiată la 25 octombrie 1980 la Haga (denumită în continuare „Convenția de la Haga din 1980”), prevede:

„Deplasarea sau neînapoierea unui copil se consideră ilicită:

a) când are loc prin violarea unui drept privind încredințarea, atribuit unei persoane, unei instituții sau oricărui alt organism acționând fie separat, fie împreună, prin legea statului în care copilul își avea reședința obișnuită, imediat înaintea deplasării sau neînapoierii sale;

și

b) dacă la vremea deplasării sau neînapoierii acest drept era exercitat în mod efectiv, acționându-se separat sau împreună ori ar fi fost astfel exercitat, dacă asemenea împrejurări nu ar fi survenit.

Dreptul privind încredințarea, vizat la litera a), poate rezulta, între altele, dintr-o atribuire de plin drept, dintr-o hotărâre judecătorească sau administrativă sau dintr-un acord în vigoare potrivit dreptului acelui stat.”

4. Articolul 12 din această convenție prevede:

„Când un copil a fost deplasat sau reținut ilicit în înțelesul articolului 3 și o perioadă de mai puțin de un an s-a scurs cu începere de la deplasare sau neînapoiere în momentul introducerii cererii înaintea autorității judiciare sau administrative a statului contractant unde se află copilul, autoritatea sesizată dispune înapoierea sa imediată.

Autoritatea judiciară sau administrativă, sesizată fiind chiar după expirarea perioadei de un an prevăzute la paragraful precedent, urmează, de asemenea, să dispună înapoierea copilului, afară dacă nu se stabilește că copilul s-a integrat în noul său mediu.

Când autoritatea judiciară sau administrativă a statului solicitat are motive de a crede că copilul a fost luat într-un alt stat, ea poate suspenda procedura sau să respingă cererea de înapoiere a copilului.”

5. Articolul 13 din convenția menționată are următorul cuprins:

„Prin excepție de la dispozițiile articolului precedent, autoritatea judiciară sau administrativă a statului solicitat nu este ținută să dispună înapoierea copilului, dacă persoana, instituția sau organismul care se împotrivește înapoierii sale stabilește:

a) că persoana, instituția sau organismul care avea în îngrijire copilul nu exercita efectiv dreptul privind încredințarea la data deplasării sau neînapoierii ori consimțise sau achiesase ulterior acestei deplasări sau neînapoieri; sau

b) că există un risc grav ca înapoierea copilului să-l expună unui pericol fizic sau psihic sau ca în orice alt chip să-l situeze într-o situație intolerabilă.

Autoritatea judiciară sau administrativă poate, de asemenea, să refuze a dispune înapoierea copilului, dacă constată că acesta se împotrivește la înapoierea sa și că a atins o vârstă sau o maturitate care face necesar să se țină seama de opinia sa.

La aprecierea împrejurărilor vizate în acest articol, autoritățile judiciare sau administrative urmează să țină seama de informațiile puse la dispoziție de autoritatea centrală sau de orice altă autoritate competentă a statului în care se află reședința obișnuită a copilului, privitor la situația sa socială.”

B. Dreptul Uniunii

1. Regulamentul nr. 2201/2003

6. Considerentul (5) al Regulamentului nr. 2201/2003 are următorul cuprins:

„În vederea garantării egalității tuturor copiilor, prezentul regulament reglementează toate hotărârile judecătorești în materia răspunderii părintești, inclusiv măsurile de protecție a copilului, independent de orice legătură cu o procedură matrimonială.”

7. Considerentul (10) al Regulamentului nr. 2201/2003 afirmă:

„Prezentul regulament nu se aplică acelor materii care privesc securitatea socială, măsurilor de drept public cu caracter general în materie de educație și de sănătate, nici hotărârilor privind dreptul de azil și imigrarea […].”

8. Considerentul (17) al Regulamentului nr. 2201/2003 enunță:

„În caz de deplasare sau de reținere ilicită a unui copil, înapoierea sa ar trebui obținută fără întârziere, iar, în acest scop, [Convenția de la Haga din 1980] ar trebui să se aplice în continuare, astfel cum a fost completată cu dispozițiile din prezentul regulament, în special cu cele din articolul 11. Instanțele din statul membru în care a fost deplasat copilul sau a fost reținut ilicit ar trebui să fie în măsură să se opună înapoierii sale în cazuri precise, justificate în mod corespunzător. Cu toate acestea, o astfel de hotărâre ar trebui să poată fi înlocuită cu o hotărâre ulterioară a instanței din statul membru al reședinței obișnuite a copilului înaintea deplasării sale sau a reținerii sale ilicite. Dacă această hotărâre implică înapoierea copilului, înapoierea ar trebui realizată fără a fi necesară recurgerea la vreo procedură pentru recunoașterea și executarea hotărârii în cauză în statul membru în care se află copilul răpit.”

9. Articolul 1 din Regulamentul nr. 2201/2003, intitulat „Domeniu de aplicare”, are următorul cuprins:

„(1) Prezentul regulament se aplică, oricare ar fi natura instanței, materiilor civile privind:

[…]

(b) atribuirea, exercitarea, delegarea, retragerea totală sau parțială a răspunderii părintești.

(2) Materiile prevăzute la alineatul (1) litera (b) cuprind în special:

(a) încredințarea și dreptul de vizită;

[…]”

10. Articolul 2 din acest regulament, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentului regulament:

[…]

7. «răspundere părintească» înseamnă ansamblul drepturilor și obligațiilor conferite unei persoane fizice sau unei persoane juridice în temeiul unei hotărâri judecătorești, al unui act cu putere de lege sau al unui acord în vigoare privind persoana sau bunurile unui copil. Aceasta cuprinde în special încredințarea și dreptul de vizită;

[…]

9. «încredințare» înseamnă drepturile și obligațiile privind îngrijirea persoanei unui copil, în special dreptul de a decide asupra locului său de reședință;

[…]

11. «deplasare sau reținere ilicită a unui copil» înseamnă deplasarea sau reținerea unui copil în cazul în care:

(a) a avut loc o încălcare adusă încredințării dobândite printr-o hotărâre judecătorească, printr-un act cu putere de lege sau printr-un acord în vigoare în temeiul legislației statului membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sau reținerii sale

și

(b) sub rezerva ca încredințarea să fi fost exercitată efectiv, singur sau împreună, în momentul deplasării sau reținerii, sau ar fi fost exercitată dacă nu ar fi survenit aceste evenimente. Încredințarea se consideră ca fiind exercitată împreună atunci când unul dintre titularii răspunderii părintești nu poate, în temeiul unei hotărâri judecătorești sau ca efect al legii, să decidă asupra locului de reședință a copilului fără consimțământul celuilalt titular al răspunderii părintești.”

11. Articolul 11 din regulamentul menționat prevede:

„(1) În cazul în care o persoană, instituție sau orice alt organism căruia/căreia i s-a încredințat copilul solicită autorităților competente dintr-un stat membru să pronunțe o hotărâre judecătorească pe baza Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 […] în vederea obținerii înapoierii copilului care a fost deplasat sau reținut ilicit într-un alt stat membru decât statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înainte de deplasarea sau de reținerea sa ilicită, se aplică alineatele (2)-(8).

[…]

(4) O instanță judecătorească nu poate refuza înapoierea copilului în temeiul articolului 13 litera (b) din Convenția de la Haga din 1980 în cazul în care se stabilește că s-au luat măsuri corespunzătoare pentru a asigura protecția copilului după înapoierea sa.”

2. Regulamentul nr. 604/2013

12. Articolul 12 din Regulamentul nr. 604/2013 prevede:

„(1) În cazul în care solicitantul se află în posesia unui permis de ședere valabil, statul membru care a eliberat documentul este responsabil de examinarea cererii de protecție internațională.

[…]

(3) În cazul în care solicitantul este titularul unuia sau al mai multor permise de ședere sau vize valabile eliberate de diferite state membre, responsabilitatea examinării cererii de protecție internațională este asumată de statele membre în următoarea ordine:

(a) statul membru care a eliberat permisul de ședere care conferă dreptul la cea mai lungă ședere sau, atunci când perioadele de valabilitate sunt identice, statul membru care a eliberat permisul de ședere cu data de expirare cea mai îndepărtată;

(b) statul membru care a eliberat viza cu cea mai îndepărtată dată de expirare atunci când vizele sunt de același tip;

(c) atunci când vizele sunt de tip diferit, statul membru care a eliberat viza cu cea mai lungă perioadă de valabilitate sau, atunci când perioadele de valabilitate sunt identice, statul membru care a eliberat viza cu data de expirare cea mai îndepărtată.

[…]”

13. Potrivit articolului 29 alineatul (1) din acest regulament:

„Transferul solicitantului sau al altei persoane menționate la articolul 18 alineatul (1) litera (c) sau (d) din statul membru solicitant către statul membru responsabil se face în conformitate cu dreptul intern al statului membru solicitant, după consultări între cele două state membre în cauză, cât de repede posibil, și în cel mult șase luni de la acceptarea cererii de a prelua sau reprimi persoana în cauză sau de la hotărârea definitivă privind apelul sau revizuirea atunci când efectul suspensiv există în conformitate cu articolul 27 alineatul (3).

Dacă transferurile către statul membru responsabil se efectuează prin plecare controlată sau sub escortă, statele membre se asigură că acestea se desfășoară în condiții umane, cu respectarea deplină a drepturilor fundamentale și a demnității umane.

Dacă este necesar, solicitantului i se va furniza de către statul membru solicitant un permis de liberă trecere. Comisia, prin acte de punere în aplicare, stabilește modelul permisului de liberă trecere. Respectivele acte de punere în aplicare se adoptă în conformitate cu procedura de examinare menționată la articolul 44 alineatul (2).

Statul membru responsabil informează statul membru solicitant, după caz, asupra sosirii în siguranță a persoanei în cauză sau asupra faptului că aceasta nu s-a prezentat în termenul stabilit.”

C. Dreptul finlandez

14. Înapoierea copilului este reglementată de laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983 (Legea privind încredințarea copilului și dreptul de vizită), astfel cum a fost modificată prin Legea 186/1994. Dispozițiile acestei legi corespund celor ale Convenției de la Haga din 1980.

III. Situația de fapt, procedura principală și întrebările preliminare

15. Din decizia de trimitere, precum și din răspunsurile la cererile de documente și de informații adresate de Curte reiese că litigiul principal are loc între doi resortisanți iranieni, părinți ai unui copil în vârstă de 20 de luni.

16. În anul 2016, tatăl și mama au locuit în Finlanda. În această țară, mama beneficia de un permis de ședere ca urmare a legăturilor de familie (având în vedere că tatăl dispunea de un permis de ședere în calitate de salariat) pentru o perioadă de patru ani începând cu 28 decembrie 2017. În luna mai 2019, părinții s-au stabilit în Suedia, iar mama a obținut în această țară un permis de ședere familial pentru perioada cuprinsă între 11 martie 2019 și 16 septembrie 2020. Un copil comun s-a născut acolo la 5 septembrie 2019, dreptul privind încredințarea fiind deținut împreună de părinți.

17. Prin decizia din 11 noiembrie 2019, autoritățile suedeze au plasat mama și copilul într-o casă de primire în urma actelor de violență conjugală suferite de mamă, decizie confirmată prin hotărârea din 17 ianuarie 2020. La 21 noiembrie 2019, tatăl a solicitat pentru copil un permis de ședere în Suedia ca urmare a legăturii sale de familie cu acesta. La 4 decembrie 2019, mama a depus de asemenea, pentru copil, o cerere de eliberare a unui permis de ședere în Suedia. La 7 august 2020, mama a depus la autoritățile suedeze competente o cerere de protecție internațională pentru ea și copil, invocând acte de violență domestică săvârșite împotriva ei de către tată și, în cazul întoarcerii în Iran, riscul unor violențe în numele onoarei din partea familiei tatălui. La 27 august 2020, Republica Finlanda a indicat Regatului Suediei că, în temeiul articolului 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 604/2013, era responsabilă de examinarea acestei cereri.

18. La 27 octombrie 2020, autoritatea suedeză competentă în materie de imigrație a declarat inadmisibilă cererea de azil a mamei și a copilului, a clasat cererea de eliberare a unui permis de ședere depusă de tată pentru copil ca urmare a legăturii de familie și a decis să transfere mama și copilul în Finlanda, în temeiul Regulamentului nr. 604/2013. La 24 noiembrie 2020, acest transfer a fost efectuat în conformitate cu articolul 29 din regulamentul menționat, determinând ridicarea deciziei de luare în îngrijire și de plasare a copilului. La 11 ianuarie 2021, mama a depus în Finlanda o cerere de azil pentru ea și copil, care este încă în curs de examinare.

19. Tatăl a formulat, la 7 decembrie 2020, o acțiune împotriva deciziei luate la 27 octombrie 2020 de autoritatea suedeză competentă în materie de imigrație în ceea ce privește clasarea cererii sale de eliberare a unui permis de ședere și transferul copilului în Finlanda. Pronunțându-se la 21 decembrie 2020, o instanță suedeză a anulat decizia menționată pentru lipsa audierii tatălui și a trimis dosarul spre reexaminare autorității respective. Reexaminând dosarul, aceasta din urmă a decis, la 29 decembrie 2020, să claseze cauzele referitoare la copil ca urmare a plecării sale de pe teritoriul național. Pronunțându-se la 6 aprilie 2021 ca urmare a acțiunii formulate de tată la 19 ianuarie 2021 împotriva deciziei din 29 decembrie 2020, o instanță suedeze a respins cererile acestuia și în special pe cea privind înapoierea copilului în Suedia în temeiul Regulamentului

nr. 604/2013. Potrivit informațiilor comunicate de autoritatea suedeză competentă în materie de imigrație, copilul nu dispune în prezent de un permis de ședere în Suedia, astfel încât nu poate intra în această țară.

20. În paralel, potrivit unei ordonanțe privind măsuri provizorii date în luna noiembrie 2020, o instanță suedeză a menținut, cu titlu provizoriu, exercitarea în comun a încredințării de către cei doi părinți. Prin hotărârea din 29 aprilie 2021, această instanță a pronunțat divorțul părinților, a dispus încredințarea copilului exclusiv mamei cu efect imediat, a respins cererea privind dreptul de vizită formulată de tată și a constatat caducitatea ordonanței privind măsuri provizorii menționată mai sus.

21. Susținând că copilul făcuse obiectul unei deplasări sau al unei rețineri ilicite, tatăl a sesizat, la 21 decembrie 2020, hovioikeus (Curtea de Apel) din Helsinki (Finlanda) cu o cerere având ca obiect înapoierea imediată a copilului în Suedia. Prin decizia din 25 februarie 2021, hovioikeus (Curtea de Apel) din Helsinki a respins această cerere. Tatăl a formulat recurs împotriva deciziei respective la Korkein oikeus (Curtea Supremă, Finlanda). Cu ocazia examinării acestei acțiuni, instanța menționată a hotărât, la 23 aprilie 2021, să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 2 punctul 11 din Regulamentul [nr. 2201/2003], referitor la deplasarea ilicită a unui copil, trebuie interpretat în sensul că o situație precum cea vizată de această dispoziție există în cazul în care unul dintre părinți, fără acordul celuilalt părinte, a deplasat copilul din statul membru în care se află reședința obișnuită către un alt stat membru, acesta din urmă fiind statul responsabil în temeiul unei decizii de transfer luate de o autoritate conform Regulamentului [nr. 604/2013]?

2) În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare, articolul 2 punctul 11 din Regulamentul [nr. 2201/2003], referitor la reținerea ilicită, trebuie interpretat în sensul că răspunde acestei calificări situația în care o instanță din statul de reședință al copilului a anulat decizia luată de o autoritate de a transfera examinarea dosarului, care a fost clasat după ce mama și copilul au părăsit statul lor de reședință, dar în care copilul a cărui înapoiere se solicită nu mai are un permis de ședere valabil în statul său de reședință și nici dreptul de intrare sau de ședere în statul respectiv?[4]

3) Dacă, având în vedere răspunsul dat la prima sau la a doua întrebare, articolul 2 punctul 11 din Regulamentul [nr. 2201/2003] trebuie interpretat în sensul că este vorba despre o deplasare sau reținere ilicită a copilului și că, în consecință, acesta ar trebui trimis în statul său de reședință obișnuită, articolul 13 primul paragraf litera b) din Convenția de la Haga din 1980 trebuie interpretat în sensul că se opune înapoierii copilului

   a) pentru motivul că un nou-născut care este încredințat imediat mamei sale s-ar fi confruntat, în cazul în care ar fi fost trimis singur, cu un risc grav, în sensul acestei dispoziții, ca înapoierea sa să îl expună unor atingeri fizice sau psihice ori să îl plaseze în orice alt mod într-o situație intolerabilă; sau

[4] Este reluată aici formularea celei de a doua întrebări preliminare, astfel cum a fost precizată de instanța de trimitere în răspunsul său dat la 21 mai 2021 la cererea de informații informală adresată de Curte.

b) pentru motivul că, în statul său de reședință obișnuită, copilul ar fi plasat într-un centru de primire, fie singur, fie împreună cu mama sa, ceea ce ar implica un risc grav, în sensul acestei dispoziții, ca înapoierea copilului să îl expună unor daune fizice sau psihice ori să îl plaseze în orice alt mod într-o situație intolerabilă; sau

c) pentru motivul că copilul, fără un permis de ședere valabil, s-ar afla într-o situație intolerabilă în sensul acestei dispoziții?

4) În cazul în care, având în vedere răspunsul dat la a treia întrebare, motivele de refuz prevăzute la articolul 13 primul paragraf litera b) din Convenția de la Haga din 1980 pot fi interpretate în sensul că plasează copilul în pericolul de a fi vătămat fizic sau psihic sau într-o situație intolerabilă, articolul 11 alineatul (4) din Regulamentul [nr. 2201/2003] coroborat cu noțiunea de «interes superior al copilului» în sensul articolului 24 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii [denumită în continuare «carta»] impune, într-o situație în care nici copilul, nici mama nu au un permis de ședere valabil în statul de reședință al copilului, ca statul de reședință al copilului să ia măsuri corespunzătoare pentru a garanta șederea legală a copilului și a mamei sale în statul membru respectiv?

   În cazul în care statul de reședință al copilului are o asemenea obligație, principiul încrederii reciproce dintre statele membre trebuie interpretat în sensul că statul membru de transfer poate avea încredere că statul de reședință va îndeplini obligațiile respective sau interesul copilului impune obținerea din partea autorităților din statul de reședință obișnuită a unor precizări privind măsurile concrete care au fost sau care vor fi luate pentru apărarea interesului superior al copilului, pentru a aprecia, printre altele, caracterul adecvat al interesului superior al copilului?

5) În cazul în care statul de reședință al copilului nu are obligația, în sensul celei de a patra întrebări, de a institui mecanismele citate anterior, articolul 20 din Convenția de la Haga din 1980 trebuie interpretat, în lumina articolului 24 din cartă, în situațiile menționate mai sus la a treia întrebare preliminară literele a)-c), în sensul că dispozițiile respective se opun înapoierii copilului întrucât înapoierea acestuia ar putea fi considerată contrară principiilor fundamentale privind apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale în sensul dispoziției respective?”

IV. Procedura în fața Curții

22. Instanța de trimitere a solicitat ca trimiterea preliminară să fie supusă procedurii de urgență prevăzute la articolul 107 din Regulamentul de procedură al Curții. Camera întâi a Curții a decis, la 12 mai 2021, la propunerea judecătorului raportor, după ascultarea avocatului general, să admită această cerere.

23. La 21 mai 2021, instanța de trimitere a răspuns la cererea de informații informală adresată de Curte. Prin memoriul din 31 mai 2021, guvernul suedez a răspuns la întrebările scrise adresate de Curte și a prezentat documentele solicitate de aceasta.

24. Pârâta din litigiul principal, guvernul finlandez și Comisia Europeană au depus observații scrise. Aceleași părți, precum și reclamantul din litigiul principal au fost ascultați în ședința de audiere a pledoariilor, care a avut loc la 28 iunie 2021.

V. Analiză

A. Cu privire la prima și la a doua întrebare

1. Observații introductive

25. În primul rând, din enunțul primelor două întrebări preliminare reiese că instanța de trimitere ridică în esență problema consecințelor unei decizii de transfer al unui copil și al mamei sale, luată în temeiul Regulamentului nr. 604/2013, asupra calificării drept „deplasare sau reținere ilicită” astfel cum a fost definită la articolul 2 punctul 11 din Regulamentul nr. 2201/2003. Aceste două întrebări acoperă, așadar, o întrebare comună, astfel încât considerăm că este oportun să le examinăm împreună.

26. În al doilea rând, instanța de trimitere a adresat întrebările respective privind interpretarea articolului 2 punctul 11 din Regulamentul nr. 2201/2003 pornind de la premisa că această normă este aplicabilă litigiului principal, aspect contestat de pârâta din litigiul principal, susținută de Comisie. Întrucât aplicabilitatea dispozițiilor Regulamentului nr. 2201/2003 ridică dificultăți și a făcut obiectul unei dezbateri în ședința de la Curte, trebuie să se verifice dacă o situație precum cea care este descrisă în decizia de trimitere intră în domeniul de aplicare al acestui regulament[5]. În cazul unui răspuns afirmativ, va fi necesar să se examineze criteriile constitutive ale calificării drept „deplasare sau reținere ilicită”.

2. Cu privire la aplicabilitatea Regulamentului nr. 2201/2003

27. Pârâta din litigiul principal, susținută de Comisie, arată că, pe de o parte, aplicarea Regulamentului nr. 604/2013 ține de exercitarea de către statele membre a puterii publice, care nu are legătură cu aspectele de drept civil vizate de Regulamentul nr. 2201/2003, și că, pe de altă parte, deciziile referitoare la dreptul de azil și la imigrație sunt excluse în mod expres din domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 2201/2003.

28. Ni se pare dificil să subscriem la o asemenea analiză. În acest sens, trebuie arătat că Regulamentul nr. 2201/2003 se aplică, potrivit articolului 1 alineatul (1) litera (b), materiilor civile privind atribuirea, exercitarea, retragerea totală sau parțială a răspunderii părintești. În acest cadru, Curtea a statuat în mod repetat că noțiunea de „materii civile” nu trebuie interpretată în mod restrictiv, ci ca o noțiune autonomă a dreptului Uniunii care cuprinde în special toate cererile, măsurile sau deciziile în materie de „răspundere părintească”, printre care se numără, în lumina considerentului (5) al Regulamentului nr. 2201/2003, cele privind protecția copilului[6]. Pe linia acestei abordări extensive, Curtea a inclus totodată în noțiunea de „materii civile” măsuri de

[5] A se vedea în acest sens Hotărârea din 18 decembrie 2014, McCarthy și alții (C-202/13, EU:C:2014:2450, punctul 30), Hotărârea din 25 iulie 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, punctul 67), precum și Hotărârea din 12 martie 2020, VW (Dreptul de a avea acces la un avocat în cazul neînfățișării) (C-659/18, EU:C:2020:201, punctele 22 și 23).

[6] A se vedea în acest sens Hotărârea din 27 noiembrie 2007, C (C-435/06, EU:C:2007:714, punctele 46-51), Hotărârea din 21 octombrie 2015, Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, punctul 26), precum și Hotărârea din 19 septembrie 2018, C.E. și N.E. (C-325/18 PPU și C-375/18 PPU, EU:C:2018:739, punctul 55).

protecție care, chiar și din punctul de vedere al dreptului statelor membre, intră în sfera dreptului public [7]. Prin urmare, o astfel de interpretare a „materiilor civile” presupune să se verifice dacă, independent de calificarea sa, o măsură contribuie, prin natura ei, la protecția copilului.

29. Ținând seama de aceste elemente, considerăm că, în împrejurările speciale ale speței, transferul copilului intervenit în temeiul Regulamentului nr. 604/2013 intră în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 2201/2003. Astfel, decizia de transfer trebuie interpretată nu în mod izolat, ci în cadrul întregii proceduri în care se înscrie. Rezultă că transferul nu poate fi disociat de cererea de protecție internațională, în care își are originea directă. Or, în prezenta cauză, cererea de *protecție* internațională are ca obiect [8] asigurarea unui statut permanent copilului, care să îl protejeze împotriva unui pericol cu care se poate confrunta. În consecință, această cerere constituie într-adevăr o măsură de protecție a copilului și face, așadar, parte din „materiile civile” în sensul articolului 1 din Regulamentul nr. 2201/2003.

30. Apreciem că o asemenea concluzie nu este repusă în discuție de considerentul (10) al Regulamentului nr. 2201/2003, potrivit căruia acest regulament „nu se aplică […] hotărârilor privind dreptul de azil și imigrarea”. La lectura acestui text, din utilizarea cuvintelor „nu se aplică” [9] deducem că legiuitorul Uniunii nu a intenționat în mod sistematic să excludă „din materiile civile” toate hotărârile privind dreptul de azil. O astfel de analiză este, în fond, conformă cu abordarea extinsă reținută de Curte, care, în lumina considerentului (5) al regulamentului menționat, a inclus în „materiile civile” măsurile de protecție a copilului care intră în sfera dreptului public.

31. Dincolo de termenii considerentului (10), care este, în orice caz, lipsit de valoare juridică obligatorie [10], din dispozițiile Regulamentului nr. 2201/2003 nu rezultă că hotărârile privind dreptul de azil sunt de principiu excluse din domeniul de aplicare al acestui regulament. În susținerea acestei analize, observăm că deciziile respective nu figurează la articolul 1 alineatul (3) din regulament, care enumeră în mod limitativ materiile excluse din domeniul de aplicare al aceluiași regulament [11]. De altfel, nu se poate trage o concluzie din faptul că articolul 1 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2201/2003 nu menționează printre materiile civile hotărârile privind dreptul de azil. Într-adevăr, astfel cum a statuat deja Curtea, utilizarea sintagmei „în special” la articolul 1 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2201/2003 presupune că enumerarea din această dispoziție are un caracter orientativ [12].

7 A se vedea în acest sens Hotărârea din 27 noiembrie 2007, C (C-435/06, EU:C:2007:714, punctele 34, 50 și 51), Hotărârea din 2 aprilie 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, punctele 24 și 27-29), precum și Hotărârea din 26 aprilie 2012, Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, punctele 60 și 61).

8 În Hotărârea din 21 octombrie 2015, Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, punctul 28), Curtea a statuat că, pentru a determina dacă o cerere intră în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 2201/2003, trebuie să se țină seama de obiectul acesteia. Subliniem că în speță ar fi suficient aproape să se țină seama de modul de redactare a cererii în discuție.

9 Formulare care trebuie deosebită de formularea, mai imperativă, „nu se aplică”.

10 Hotărârea din 25 noiembrie 2020, Istituto nazionale della previdenza sociale (Prestații familiale pentru rezidenții pe termen lung) (C-303/19, EU:C:2020:958, punctul 26).

11 Hotărârea din 13 octombrie 2016, Mikołajczyk (C-294/15, EU:C:2016:772, punctul 29). Amintim, în plus, în ceea ce privește textul considerentului (10) al Regulamentului nr. 2201/2003, că preambulul unui act al Uniunii nu doar că nu are valoare juridică obligatorie, dar nu poate fi invocat nici pentru a deroga de la înseși dispozițiile actului în cauză, nici pentru a interpreta aceste dispoziții într-un sens vădit contrar modului de redactare a acestora [Hotărârea din 25 noiembrie 2020, Istituto nazionale della previdenza sociale (Prestații familiale pentru rezidenții pe termen lung) (C-303/19, EU:C:2020:958, punctul 26)].

12 A se vedea în acest sens Hotărârea din 27 noiembrie 2007, C (C-435/06, EU:C:2007:714, punctul 30).

32. Având în vedere toate aceste considerații, apreciem, contrar celor susținute de Comisie și de pârâta din litigiul principal, că hotărârile privind dreptul de azil intră în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 2201/2003 în măsura în care acestea au, precum în speță, caracterul unei măsuri de protecție a copilului.

3. Cu privire la calificarea drept „deplasare sau reținere ilicită”

33. În conformitate cu logica descrisă anterior, este necesar să se analizeze fiecare dintre criteriile care permit să se califice drept „ilicită” o deplasare sau o reținere a unui copil și să se verifice, în lumina împrejurărilor speței, dacă aceste condiții sunt îndeplinite.

34. În această privință, articolul 2 punctul 11 din Regulamentul nr. 2201/2003, ai cărui termeni sunt foarte apropiați de cei ai articolului 3 din Convenția de la Haga din 1980, include deplasarea și reținerea ilicite în aceeași definiție. Întemeindu-se pe această definiție, Curtea a precizat că existența unei deplasări sau a unei reținere ilicite în sensul articolului 2 punctul 11 din regulamentul menționat presupune că copilul avea reședința obișnuită în statul membru de origine imediat înainte de deplasarea sau de reținerea sa ilicită și ea rezultă din încălcarea adusă încredințării atribuite în temeiul dreptului acestui stat membru [13]. Din aceasta decurge că temeiul calificării drept „deplasare sau reținere ilicită” are la bază în esență cele două noțiuni cumulative de reședință obișnuită a copilului și de încălcare a încredințării. Pentru a oferi un răspuns util instanței de trimitere, trebuie, așadar, să se examineze în mod succesiv fiecare dintre aceste două noțiuni.

a) Cu privire la reședința obișnuită a copilului

35. Noțiunea de „reședință obișnuită” intervine din două perspective diferite în Regulamentul nr. 2201/2003. Pe de o parte, aceasta constituie, în conformitate cu articolul 2 punctul 11 și cu articolul 11 din regulamentul menționat, un element esențial al calificării drept „deplasare sau reținere ilicită” și al mecanismului de înapoiere a copilului prevăzut într-o astfel de ipoteză. Pe de altă parte, ea are, în cadrul articolelor 8-10 din acest regulament, caracterul unui criteriu general de competență jurisdicțională [14]. În aceste condiții, întrucât noțiunea de „reședință obișnuită” trebuie să primească o semnificație uniformă în Regulamentul nr. 2201/2003, Curtea a statuat că interpretarea dată acestei noțiuni în cadrul articolelor 8 și 10 din regulamentul amintit poate fi transpusă în cazul articolului 2 punctul 11 și articolului 11 din același regulament [15].

36. Trebuie arătat că Regulamentul nr. 2201/2003 nu cuprinde o definiție a „reședinței obișnuite”, chiar dacă utilizarea acestui din urmă adjectiv presupune că reședința copilului prezintă un anumit caracter de stabilitate sau de regularitate [16], și nu face, în plus, o trimitere expresă la dreptul statelor membre. Curtea a dedus din aceste elemente că noțiunea de „reședință obișnuită” trebuia să facă obiectul unei interpretări autonome, ținând seama de contextul

[13] A se vedea Hotărârea din 9 octombrie 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, punctul 47).

[14] Pentru elemente mai ample privind această distincție, a se vedea Concluziile avocatului general Wahl prezentate în cauza OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:375, punctele 44-51).

[15] A se vedea Hotărârea din 9 octombrie 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, punctul 54), și Hotărârea din 8 iunie 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctul 41).

[16] A se vedea Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctul 44), și Hotărârea din 17 octombrie 2018, UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:835, punctul 45).

dispozițiilor Regulamentului nr. 2201/2003 și de obiectivul urmărit de acesta din urmă, mai ales acela, care reiese din considerentul (12), potrivit căruia regulamentul menționat a fost elaborat în funcție de interesul superior al copilului și în special de criteriul proximității [17].

37. În acest temei, Curtea a decis că reședința obișnuită a copilului, în sensul Regulamentului nr. 2201/2003, corespunde locului în care se situează, în raport cu împrejurările proprii fiecărui caz în parte, centrul vieții sale [18]. Astfel, în cadrul acestei abordări concrete, trebuie reținuți, în afară de prezența fizică a copilului pe teritoriul statului membru, factorii de natură să demonstreze că această prezență nu are deloc un caracter temporar sau ocazional și că reședința copilului exprimă o anumită integrare a lui într-un mediu social și familial stabil [19]. În acest cadru, în fiecare caz specific, trebuie să fie luate în considerare o serie de indicii concordante, cum sunt durata, regularitatea, condițiile și motivele șederii copilului pe teritoriul diferitor state membre în cauză, locul și condițiile de școlarizare ale acestuia, precum și raporturile de familie și sociale ale copilului în statele membre respective [20].

38. Pe de altă parte, atunci când, ca în speță, copilul are vârstă mică, Curtea a statuat că evaluarea integrării copilului în mediul social și familial nu poate face abstracție de împrejurările care însoțesc șederea persoanelor de care depinde [21]. Astfel, mediul în care evoluează un copil de vârstă mică este în esență familial și definit de persoana sau de persoanele de referință cu care trăiește, care exercită efectiv față de el dreptul privind încredințarea și se ocupă de el [22] – ca regulă generală părinții săi. Așadar, în cazul în care un asemenea copil trăiește zi de zi cu părinții săi, stabilirea reședinței sale obișnuite presupune să se stabilească locul în care aceștia sunt prezenți în mod stabil și sunt integrați într-un mediu social și familial [23]. Pentru a determina acest loc, trebuie să se examineze o serie de elemente de fapt care includ, în mod neexhaustiv, durata, regularitatea, condițiile și motivele șederii părinților în statul sau în statele membre în cauză, cunoștințele lingvistice, originile geografice și familiale ale acestora, precum și raporturile de familie și sociale pe care aceștia le au în statul membru respectiv. Aceste indicii de natură obiectivă pot fi, după caz, completate de luarea în considerare a intenției părinților care sunt titulari ai dreptului privind încredințarea de a se stabili împreună cu copilul într-un anumit loc atunci când aceasta reflectă realitatea integrării părinților și, în consecință, a copilului, într-un mediu social și familial [24].

39. Astfel, după cum a arătat avocatul general Saugmandsgaard Øe în cauza UD, Curtea a dezvoltat o abordare așa-numită „hibridă”, potrivit căreia reședința obișnuită a copilului se stabilește pe baza, pe de o parte, a unor factori obiectivi care caracterizează șederea copilului și, pe de altă parte, a unor circumstanțe care însoțesc șederea părinților, precum și a intențiilor lor

[17] A se vedea Hotărârea din 2 aprilie 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, punctele 34 și 35), Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctele 44-46), Hotărârea din 9 octombrie 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, punctul 50), Hotărârea din 8 iunie 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctul 40), Hotărârea din 28 iunie 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, punctul 40), precum și Hotărârea din 17 octombrie 2018, UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:835, punctul 45).

[18] A se vedea Hotărârea din 28 iunie 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, punctele 41 și 42).

[19] A se vedea în acest sens Hotărârea din 2 aprilie 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, punctele 37 și 38), Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctele 44 și 47-49), Hotărârea din 9 octombrie 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, punctul 51), Hotărârea din 8 iunie 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctele 42 și 43), precum și Hotărârea din 28 iunie 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, punctul 41).

[20] A se vedea în acest sens Hotărârea din 2 aprilie 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, punctul 39), și Hotărârea din 28 iunie 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, punctul 43).

[21] A se vedea Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punctele 53-55).

[22] A se vedea Hotărârea din 8 iunie 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctul 45).

[23] A se vedea Hotărârea din 28 iunie 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, punctul 45).

[24] A se vedea Hotărârea din 2 aprilie 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, punctul 40), și Hotărârea din 8 iunie 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctele 46 și 47).

cu privire la locul de reședință a copilului [25]. Va reveni instanței de trimitere sarcina de a verifica, pe baza acestor elemente, dacă copilul avea reședința obișnuită în Suedia imediat înaintea deplasării sau reținerii ilicite invocate, luând în considerare toate circumstanțele de fapt specifice din speță.

40. În aceste condiții și pentru a oferi elemente utile instanței de trimitere, observăm, în ceea ce privește calificarea drept „deplasare ilicită”, că copilul și mama sa au fost transferați în Finlanda la 24 noiembrie 2020. Or, înaintea acestei deplasări, copilul locuia în Suedia de la 5 septembrie 2019, data nașterii sale, în timp ce părinții săi, titulari ai dreptului privind încredințarea, locuiau în această țară din luna mai 2019 și dispuneau aici de un permis de ședere. Rezultă de aici că, sub rezerva unor elemente suplimentare de care ar dispune instanța de trimitere, pare evident că reședința obișnuită a copilului era stabilită în Suedia anterior deplasării.

41. În schimb, din perspectiva calificării drept „reținere”, nu ni se pare nicidecum stabilit, având în vedere criteriile citate anterior, că copilul își păstrase reședința obișnuită în Suedia imediat înainte de pretinsa reținere ilicită. Așa cum am subliniat deja, reședința obișnuită a unui copil de vârstă mică este strâns legată de cea a persoanelor de referință cu care trăiește, care exercită efectiv față de el dreptul privind încredințarea și se ocupă de el. Or, din elementele comunicate Curții reiese că, din cauza deciziilor luate de autoritățile suedeze ca urmare a comportamentului tatălui, copilul nu mai are aproape niciun contact cu acesta și trăiește cu mama sa. Observăm, pe de altă parte, că deplasarea copilului în Finlanda, în urma unei decizii de transfer executorii imediat, își are originea în cererea de protecție internațională formulată de mamă în numele copilului și că, de la transferul său, acesta locuiește în țara respectivă [26] împreună cu mama sa și nu are dreptul de intrare și nici de ședere în Suedia. Considerăm că astfel de elemente care fac dovada legăturilor copilului cu Finlanda sunt susceptibile să fie luate în considerare în mod util la stabilirea reședinței obișnuite a acestuia și se dovedesc a fi determinante pentru a constata lipsa unei reținere ilicite.

b) Cu privire la încălcarea dreptului privind încredințarea

42. Din articolul 2 punctul 11 din Regulamentul nr. 2201/2003 reiese că deplasarea sau reținerea copilului este ilicită atunci când aduce atingere exercitării efective a dreptului privind încredințarea atribuit în temeiul dreptului statului membru în care copilul avea reședința imediat înaintea deplasării sau reținerii sale. Cu alte cuvinte, caracterul ilicit al deplasării sau al reținerii unui copil în vederea aplicării Regulamentului nr. 2201/2003 presupune în mod necesar existența unui drept privind încredințarea, conferit de dreptul național aplicabil, cu a cărui încălcare a avut loc această deplasare sau această reținere.

43. În prezenta cauză, instanța de trimitere urmărește să afle dacă deplasarea copilului, intervenită în cadrul unui transfer către statul membru responsabil cu examinarea cererii de protecție internațională, și menținerea sa în acest stat sunt de natură să caracterizeze o încălcare a dreptului privind încredințarea. Pentru a oferi un răspuns util instanței de trimitere, este necesar nu numai să se precizeze limitele noțiunii de „drept privind încredințarea”, ci mai ales să se definească mai amplu noțiunea de „încălcare” a acestui drept. Cu privire la acest ultim aspect, arătăm de la bun început că împrejurarea că deplasarea copilului rezultă din aplicarea

[25] A se vedea Concluziile avocatului general Saugmandsgaard Øe prezentate în cauza UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:749, punctul 52).

[26] Potrivit mamei copilului, acesta din urmă frecventează o creșă finlandeză în timpul zilei și vorbește deja limba finlandeză așa cum poate un copil de vârsta sa. În Hotărârea din 9 octombrie 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, punctul 56), Curtea a precizat că necesitatea de a asigura protecția interesului superior al copilului presupunea luarea în considerare a unor elemente de fapt care demonstrează o anumită integrare a copilului într-un mediu social și familial după deplasarea sa.

Regulamentului nr. 604/2013 pare să demonstreze că încălcarea dreptului privind încredințarea presupune în mod necesar săvârșirea unui act ilicit imputabil autorului deplasării sau reținerii ilicite.

1) Exercitarea efectivă a dreptului privind încredințarea

44. Pe baza definiției date la articolul 2 punctul 9 din Regulamentul nr. 2201/2003, Curtea a statuat că noțiunea de „încredințare” constituie o noțiune autonomă care trebuie să facă obiectul unei interpretări uniforme și că, potrivit acestui regulament, încredințarea înglobează, în orice caz, dreptul titularului acesteia de a decide locul de reședință a copilului [27]. Deși noțiunea de „încredințare” este definită de dreptul Uniunii, articolul 2 punctul 11 din Regulamentul nr. 2201/2003 lasă desemnarea titularului acestui drept la latitudinea legislației statului membru în care copilul avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sau reținerii sale. Astfel, potrivit articolului menționat, caracterul ilicit sau licit al deplasării sau al reținerii unui copil depinde de „încredințț[area] dobândită printr-o hotărâre judecătorească, printr-un act cu putere de lege sau printr-un acord în vigoare în temeiul legislației statului membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sau reținerii sale”. În consecință, conferirea dreptului privind încredințarea fie celor doi părinți, fie unuia dintre ei intră numai sub incidența dreptului statului membru de origine.

45. Din aceste elemente rezultă că va reveni instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă tatăl dispunea de dreptul privind încredințarea care să îi confere dreptul de a decide asupra locului de reședință a copilului, atribuit de statul membru în care acesta din urmă avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sau reținerii sale. Cu privire la acest aspect, observăm că, potrivit elementelor de care dispune Curtea, dreptul privind încredințarea era deținut împreună de tată și de mamă până la hotărârea pronunțată la 29 aprilie 2021 prin care o instanță suedeză a încredințat copilul, cu efect imediat, exclusiv mamei [28].

46. Acestui prim criteriu juridic referitor la existența dreptului privind încredințarea i se adaugă un al doilea criteriu, mai factual. Potrivit articolului 2 punctul 11 litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003, deplasarea sau reținerea au un caracter ilicit numai în cazul în care încredințarea ar fi fost „exercitată efectiv, singur sau împreună, în momentul deplasării sau reținerii, sau ar fi fost exercitată dacă nu ar fi survenit aceste evenimente”. Condiția suplimentară amintită este logică în măsura în care calificarea drept „deplasare sau reținere ilicită” presupune punerea în aplicare a mecanismului de înapoiere imediată a copilului prevăzut de Regulamentul nr. 2201/2003. Or, într-o situație caracterizată de un drept privind încredințarea redus la existența sa teoretică, fără sau cu foarte puține transpuneri concrete, executarea unei proceduri de înapoiere imediată nu ar fi conformă cu obiectivul de protecție a intereselor fundamentale ale copilului urmărit de regulamentul menționat.

47. După cunoștințele noastre, Curtea nu a avut încă ocazia să precizeze în mod explicit semnificația criteriului privind exercitarea efectivă a dreptului privind încredințarea. Cu toate acestea, în Concluziile prezentate în cauza UD, avocatul general Saugmandsgaard Øe a propus o definiție încrucișată a acestei noțiuni, arătând „că părintele care nu îngrijește efectiv copilul (chiar dacă este titular al răspunderii părintești) face parte din mediul său familial numai atât

[27] A se vedea în acest sens Hotărârea din 5 octombrie 2010, McB. (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, punctul 41).

[28] În ceea ce privește încetarea exercitării în comun a încredințării la data de 29 aprilie 2021, aceasta are drept consecință faptul că o calificare drept „reținere ilicită” nu ar putea, în orice caz, să fie reținută decât pentru perioada care începe la 24 noiembrie 2020 și se încheie la 29 aprilie 2021.

timp cât copilul are în continuare contacte regulate cu el”[29]. Pe de altă parte, observăm că această noțiune de „exercitare efectivă a dreptului privind încredințarea” figurează și în Convenția de la Haga din 1980, al cărei articol 3 definește deplasarea sau reținerea ilicită în termeni aproape identici cu cei utilizați la articolul 2 punctul 11 din Regulamentul nr. 2201/2003. Or, din raportul explicativ al convenției menționate reiese că trebuie înțeles în sens larg caracterul efectiv al dreptului privind încredințarea, care trebuie verificat în raport cu împrejurările proprii fiecărei spețe[30], și corespunde situațiilor în care titularul dreptului privind încredințarea se ocupă de îngrijirea copilului chiar dacă, în mod concret, dar din motive legitime, ei nu locuiesc împreună[31].

48. Din aceste elemente deducem că un părinte exercită efectiv dreptul privind încredințarea atunci când se ocupă de îngrijirea copilului și are legături regulate cu el. În aceste condiții, limitele criteriului respectiv trebuie examinate și aplicate cu prudență și rigoare, astfel încât să se prevină orice utilizare abuzivă a acestuia în scopul justificării deplasării sau reținerii copilului, în caz contrar fiind încălcat obiectivul de protecție a interesului superior al copilului urmărit de Regulamentul nr. 2201/2003. În cadrul evaluării sale, instanța de trimitere va trebui să țină seama de faptul că, la doar două luni de la nașterea sa, copilul a făcut obiectul unei decizii de luare în îngrijire și de plasament, alături de mama sa, într-un centru de primire din cauza comportamentului violent al tatălui și că, de la acel eveniment, acesta nu a avut, potrivit autorităților suedeze, decât raporturi episodice cu copilul.

2) Săvârșirea unui act ilicit imputabil mamei copilului

49. Pentru a evidenția această din urmă condiție, trebuie să se facă referire la accepțiunea noțiunii de „deplasare ilicită” reținută de Convenția de la Haga din 1980 și de Regulamentul nr. 2201/2003. În ceea ce privește această convenție, subliniem, asemenea Comisiei, că, potrivit punctului 11 din Raportul explicativ al Convenției de la Haga din 1980, „situațiile avute în vedere decurg din utilizarea unor acte ilicite pentru a crea legături artificiale de competență judiciară internațională, în vederea obținerii încredințării unui copil”. Această considerație este explicată la punctele 12-15 din raportul explicativ menționat, din care reiese în esență că deplasarea ilicită, care are drept consecință sustragerea copilului din mediul familial și social în care se desfășura viața sa, are ca scop obținerea de la autoritățile din țara în care copilul a fost dus a dreptului privind încredințarea acestuia. Cu alte cuvinte, încercând să obțină legături mai mult sau mai puțin artificiale de competență judiciară, autorul sau instigatorul deplasării ilicite urmărește să obțină consacrarea juridică a actului ilicit pe care l-a săvârșit.

50. O concepție identică a deplasării sau a reținerii ilicite apare de asemenea la examinarea hotărârilor Curții privind interpretarea Regulamentului nr. 2201/2003. Astfel, Curtea a arătat „că o deplasare ilicită a copilului, *ca urmare a unei hotărâri adoptate unilateral* de unul dintre părinți, privează copilul, cel mai adesea, de posibilitatea de a întreține cu regularitate relații personale și contacte directe cu celălalt părinte”[32]. Urmând aceeași logică, Curtea a considerat că dispozițiile Regulamentului nr. 2201/2003, dintre care în special cele privind înapoierea imediată a copilului, urmăresc să evite ca „unul dintre părinți să nu își poată consolida poziția cu privire la chestiunea

[29] A se vedea Concluziile avocatului general Saugmandsgaard Øe prezentate în cauza UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:749, punctul 94).

[30] O analiză a deciziilor recenzate în baza Incadat (repertoriul jurisprudenței instanțelor statelor semnatare ale Convenției de la Haga din 1980) demonstrează că această accepțiune largă a noțiunii de „exercitare efectivă a dreptului privind încredințarea” este reținută de instanțele statelor membre.

[31] Raport explicativ al Convenției de la Haga din 1980, Perez-Vera, E., punctele 72, 73 și 115 (https://assets.hcch.net/docs/a5fb103c-2ceb-4d17-87e3-a7528a0d368c.pdf).

[32] Hotărârea din 23 decembrie 2009, Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, punctul 56), și Hotărârea din 1 iulie 2010, Povse (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, punctul 64).

încredințării copilului sustrăgându-se, *printr-un act ilicit*, competenței instanțelor desemnate în principiu, conform normelor prevăzute în special de acest regulament, pentru a se pronunța cu privire la răspunderea părintească în privința acestuia”[33].

51. Din aceste considerații rezultă că încălcarea dreptului privind încredințarea, care implică deplasarea sau reținerea ilicită, este înțeleasă în același mod în Convenția de la Haga din 1980 și în Regulamentul nr. 2201/2003. În sensul acestor două texte, încălcarea dreptului privind încredințarea constă în esență într-un comportament ilicit care permite părintelui responsabil de deplasarea sau de reținerea copilului să eludeze normele de competență judiciară internațională. Din ansamblul acestor elemente deducem că, contrar afirmațiilor guvernului finlandez, caracterizarea unei deplasări sau a unei rețineri ilicite nu depinde de simpla constatare pur materială, obiectivă, că copilul a fost deplasat sau reținut în afara locului reședinței sale obișnuite fără consimțământul titularului sau al cotitularului dreptului privind încredințarea. În plus, este necesar ca atingerea adusă dreptului privind încredințarea a acestuia din urmă să rezulte dintr-un act ilicit imputabil părintelui responsabil de deplasare sau de reținerea copilului și destinat să confere acestui părinte un avantaj practic sau juridic în detrimentul celuilalt părinte, cu încălcarea interesului superior al copilului.

52. Caracterul particular al prezentei spețe constă în împrejurarea că deplasarea copilului a avut loc în cadrul unei decizii, luate în temeiul Regulamentului nr. 604/2013, de transfer al persoanei în cauză și al mamei sale către statul membru responsabil de examinarea cererilor de protecție internațională depuse de mama sa. În această privință trebuie subliniat că, potrivit articolului 7 alineatul (1) din Directiva 2013/32/UE[34], fiecare persoană majoră care are capacitate juridică trebuie să fie autorizată să depună o cerere de protecție internațională în nume propriu. În ceea ce privește minorii, articolul 7 alineatul (3) din Directiva 2013/32 prevede că aceștia trebuie să fie autorizați să depună o cerere de protecție internațională în nume propriu în statele membre care acordă minorilor capacitatea juridică de a acționa în cadrul procedurilor și că aceștia trebuie să fie autorizați, în ansamblul statelor membre care au obligații în temeiul acestei directive, să depună o cerere de protecție internațională prin intermediul unui reprezentant major, cum ar fi un părinte sau o altă persoană majoră care este membră a familiei. Din aceste dispoziții rezultă că reglementarea Uniunii nu se opune nici ca mai mulți membri ai unei familii să depună fiecare o cerere de protecție internațională, nici ca unul dintre ei să prezinte cererea și în numele unui membru de familie minor[35].

53. În conformitate cu articolul 20 din Regulamentul nr. 604/2013, procesul de stabilire a statului membru responsabil începe de la introducerea acestei cereri. Potrivit alineatului (3) al articolului menționat, situația unui minor care însoțește solicitantul și se încadrează în definiția unui membru de familie nu poate fi disociată de aceea a membrului familiei și este de competența statului membru responsabil de examinarea cererii de protecție internațională a membrului de familie respectiv, chiar dacă minorul nu este solicitant individual, cu condiția ca acest lucru să fie

[33] Hotărârea din 8 iunie 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctul 63). A se vedea în același sens Hotărârea din 23 decembrie 2009, Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, punctul 57), și Hotărârea din 9 octombrie 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, punctul 67). În Hotărârea din 1 iulie 2010, Povse (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, punctul 43), și în Hotărârea din 24 martie 2021, SS (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, punctul 45), Curtea utilizează termenul comun de răpire, mai explicit și mai semnificativ, care este utilizat și în titlul Convenției de la Haga din 1980.

[34] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale (JO 2013, L 180, p. 60).

[35] A se vedea Hotărârea din 4 octombrie 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, punctele 53-55).

în interesul superior al minorului. Curtea a statuat că, în lipsa unei probe contrare, această din urmă dispoziție stabilește o prezumție potrivit căreia este în interesul superior al copilului ca situația sa să fie soluționată în mod indisociabil de cea a părinților săi [36].

54. Autoritatea națională competentă sesizată cu o asemenea cerere de protecție internațională nu este chemată să încredințeze responsabilitatea examinării unei cereri de protecție internațională unui stat membru desemnat potrivit voinței solicitantului, ci să aplice criteriile de responsabilitate fixate de legiuitorul Uniunii în capitolul III din Regulamentul nr. 604/2013 pentru a determina statul membru responsabil de examinarea cererii respective, luând în considerare interesul superior al copilului [37]. Pe baza acestor criterii de desemnare, statul membru în care a fost depusă cererea de protecție internațională poate impune unui alt stat membru preluarea sau reprimirea solicitantului în condițiile prevăzute la articolele 21, 23 și 24 din Regulamentul nr. 604/2013. În cazul în care statul solicitat consideră, după verificările prevăzute la articolele 22 și 25 din regulamentul menționat, că este responsabil cu examinarea cererii de protecție internațională, solicitantul face, în conformitate cu articolul 26, obiectul unei decizii de transfer către statul respectiv.

55. Această decizie este, sub rezerva exercitării căilor de atac prevăzute la articolul 27 din Regulamentul nr. 604/2013, obligatorie în privința solicitantului, care poate, în condițiile prevăzute la articolul 28 al doilea paragraf din regulamentul menționat, să facă obiectul detenției pentru a garanta procedura de transfer atunci când există riscul sustragerii de la procedură care nu poate fi neglijat. În temeiul articolului 29 din același regulament, transferul trebuie efectuat cât de repede posibil și în cel mult șase luni de la acceptarea preluării de către statul membru solicitat.

56. Din această analiză rezultă că aplicarea criteriilor obiective de desemnare prevăzute de Regulamentul nr. 604/2013 implică pentru solicitant, care nu are reședința în statul membru responsabil de cererea de protecție internațională, punerea în aplicare a unei proceduri de transfer obligatorii în privința sa. În aceste condiții, transferul unui copil intervenit în temeiul articolului 29 din Regulamentul nr. 604/2013 ca urmare a cererii de protecție internațională depuse pentru acesta de un singur părinte titular al dreptului privind încredințarea, vizat de asemenea de decizia de transfer, nu poate constitui, *în sine*, o încălcare a acestui drept în sensul articolului 2 punctul 11 din Regulamentul nr. 2201/2003. Astfel, într-o atare ipoteză, deplasarea copilului nu rezultă dintr-un act ilicit imputabil acestui părinte, ci din punerea în aplicare a unei reglementări distincte a cărei aplicare este obligatorie atât pentru statele membre, cât și pentru solicitanții de protecție internațională.

57. Situația ar fi însă diferită în ipoteza în care, sub acoperirea unei cereri de protecție internațională formulate pentru copil și pentru el însuși, un părinte a urmărit în realitate să săvârșească un act ilicit în scopul eludării normelor de competență judiciară prevăzute de Regulamentul nr. 2201/2003 [38]. Deși, în orice caz, aprecierea existenței sau nu a unui act ilicit ține

[36] A se vedea în acest sens Hotărârea din 23 ianuarie 2019, M.A. și alții (C-661/17, EU:C:2019:53, punctele 87-90).

[37] A se vedea în acest sens Hotărârea din 7 iunie 2016, Ghezelbash (C-63/15, EU:C:2016:409, punctul 54).

[38] În Hotărârea din 18 decembrie 2014, McCarthy și alții (C-202/13, EU:C:2014:2450, punctul 54), Curtea a precizat că dovada unei practici abuzive impune să se examineze cel puțin dacă persoana în cauză a urmărit să obțină un avantaj rezultat din reglementarea Uniunii creând în mod artificial condițiile necesare pentru obținerea acestuia.

de competența instanței naționale căreia îi revine sarcina să examineze toate împrejurările speciale ale speței, considerăm că, în stadiul informațiilor comunicate de instanța de trimitere și de părți, un asemenea comportament ilicit nu pare dovedit [39].

58. Astfel, potrivit enunțurilor deciziei de cerere preliminară, din niciun element de fapt nu rezultă că mama ar fi abuzat de procedura de examinare a cererii de azil pentru a eluda normele de competență judiciară prevăzute de Regulamentul nr. 2201/2003 [40]. Trebuie subliniat că, după ce a solicitat deja la 4 decembrie 2019 un permis de ședere pentru copil în Suedia, mama a solicitat, la 7 august 2020, acordarea *de către aceeași țară* a unui statut care ține de protecție internațională pentru ea însăși și pentru copilul său. Faptul că mama nu l-a informat pe tatăl copilului despre cererea de protecție internațională depusă la autoritățile suedeze și despre urmările sale nu constituie, în sine, dovada unei intenții frauduloase a acesteia, observându-se, în plus, că acel comportament se înscrie într-un context de temeri legate de acte de violență conjugală trecute. După cum subliniază instanța de trimitere, mama a mai sesizat, la 2 septembrie 2020, o instanță suedeză cu o cerere de încredințare exclusivă, dată la care autoritatea competentă în materie de imigrație o anunțase deja că Republica Finlanda era responsabilă de cererea sa de protecție internațională și de cea a copilului. În plus, deși mama s-a deplasat în mod voluntar în Finlanda, este evident că această deplasare a intervenit în executarea unei decizii obligatorii de transfer împotriva căreia nu se poate considera că era obligată să utilizeze posibilitatea de a formula o cale de atac [41] și cu atât mai puțin că se putea sustrage acesteia.

59. În conformitate cu această decizie de transfer, mama și copilul au rămas ulterior fără întrerupere în Finlanda, statul membru căruia îi revine sarcina de a examina cererile de protecție internațională, procedura fiind în prezent în curs de desfășurare, cu un interviu realizat la 27 mai 2021 cu mama copilului. Trebuie să se constate că nu a intervenit nicio cerere introductivă sau decizie de reprimire a mamei și a copilului în Suedia, situația juridică a persoanelor în cauză fiind încă aceea a unor solicitanți de protecție internațională cu reședința în Finlanda, stat responsabil de examinarea cererii lor. Prin hotărârea din 6 aprilie 2021, rămasă definitivă la data de 12 mai a aceluiași an potrivit pârâtei din litigiul principal, o instanță administrativă suedeză a respins cererea tatălui copilului de înapoiere a acestuia în temeiul Regulamentului nr. 604/2013. În sfârșit, trebuie arătat că nici mama, nici copilul nu dispun în prezent de un permis de ședere în Suedia și că o instanță din acest stat membru competentă în materie familială a încredințat copilul exclusiv mamei și a respins cererea privind dreptul de vizită formulată de tată.

60. Considerăm că astfel de împrejurări sunt de natură să excludă o încălcare a dreptului privind încredințarea și, prin urmare, calificările drept „deplasare sau reținere ilicită”.

[39] Considerăm, în plus, că dificultatea obiectivă legată de cunoașterea și de înțelegerea mecanismului complex prevăzut de Regulamentul nr. 604/2013 în vederea stabilirii statului membru responsabil cu examinarea unei cereri de protecție internațională, precum și riscul legat de rezultatul unei asemenea proceduri contribuie la constatarea caracterului prea puțin realist al unei strategii privind eludarea dispozițiilor acestei norme în scopul creării unor legături artificiale de competență judiciară internațională.

[40] A se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iunie 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctul 64).

[41] În Hotărârea din 7 iunie 2016, Ghezelbash (C-63/15, EU:C:2016:409, punctul 54), Curtea a precizat de altfel că introducerea unei acțiuni în temeiul Regulamentului nr. 604/2013 nu poate fi asimilată forum shoppingului, pe care sistemul de la Dublin urmărește să îl evite.

B. Cu privire la a treia, la a patra și la a cincea întrebare

61. Subliniem, în sfârșit, că a treia, a patra și a cincea întrebare preliminară privesc condițiile în care o instanță sesizată cu o cerere de înapoiere o poate respinge, în temeiul articolului 13 primul paragraf litera b) din Convenția de la Haga din 1980 și al articolului 11 alineatul (4) din Regulamentul nr. 2201/2003, pentru a asigura protecția copilului.

62. Din însăși formularea cererii de decizie preliminară reiese că aceste întrebări au caracter condițional. Ele se adresează numai în ipoteza în care răspunsul dat la primele două întrebări ar permite să se considere că împrejurările din cauza principală se încadrează în calificarea drept „deplasare sau reținere ilicită” a copilului în sensul articolului 2 punctul 11 din regulamentul menționat. Or, astfel cum s-a arătat în prezentele concluzii într-un mod care nu lasă, în opinia noastră, loc de îndoială, această calificare nu poate fi reținută. Prin urmare, nu este necesar să se răspundă la a treia, la a patra și la a cincea întrebare preliminară. Subliniem de altfel că confirmarea existenței unei hotărâri judecătorești, evocată de pârâta din litigiul principal în ședință, prin care s-a respins apelul tatălui împotriva hotărârii din 29 aprilie 2021 prin care copilul comun a fost încredințat exclusiv mamei ar fi de natură să pună capăt dezbaterii în fața instanței de trimitere cu privire la înapoierea acestuia din urmă în Suedia.

VI. Concluzie

Având în vedere cele de mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Korkein oikeus (Curtea Supremă, Finlanda) după cum urmează:

Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 trebuie interpretat în sensul că situația, cum este cea din litigiul principal, în care un copil și mama sa s-au deplasat și au rămas într-un stat membru în executarea unei decizii de transfer luate de autoritatea competentă din statul membru de origine în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 604/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid nu poate fi considerată o deplasare sau o reținere ilicită, în sensul articolului 2 punctul 11 din Regulamentul nr. 2201/2003, cu excepția situației în care este dovedit că, sub acoperirea unei cereri de protecție internațională formulate pentru copil, mama a săvârșit un act ilicit pentru a eluda normele de competență judiciară prevăzute de Regulamentul nr. 2201/2003, fapt care trebuie verificat de instanța de trimitere în raport cu toate împrejurările speciale ale speței.